

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskernes Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her:
<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>
Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

ØSTERBYGAARD

AF EN SLÆGTS LEVNEDSLØB

FORTALT AF

FRU I. C. CHRISTENSEN

AARHUS

STANDARD-TRYKKERIET - VIGGO FREDERIKSEN

MCMXXXI

Fru J. C. Christensen.

ØSTERBYGAARD

ØSTERBYGAARD

AF EN SLÆGTS LEVNEDSLØB

SKILDRINGER OG TRÆK

FORTALT AF

FRU I. C. CHRISTENSEN

AARHUS

STANDARD-TRYKKERIET - VIGGO FREDERIKSEN

MCMXXXI

Længst vesterude i Egtved Sogn, ved Amtsskellet, ligger Thorstedgaardene. Den største af Gaardene er Østerbygaard. Tidligere hed den Ø. Thorstedgaard. Gaarden ligger paa de udskiftede Thorstedgaardens Hovedparcel og er 350 Tdr. Land stor. En knap 50-aarig Granplantage ved Gaarden paa nogle Tdr. Land samt et Engstykke, der giver 60 à 80 Læs Hø, er tilliggende Herligheder i den ikke meget afvekslende Egn.

Paa en Bakke i Engdraget, der kaldes „Svathul“, udvælder under brusende Larm en strid Vandstrøm, der hurtigt samler sig i et Aaløb og snor sig i nordlig Retning igennem Sognet, indtil den i Engdragene ved Tørskind mødes med Aaløbet fra Hovedgaarden „Engelsholm“s Sø i Nørup Sogn, hvorefter de to Vandstrømme sammen løber i østlig Retning og udmunder i Vejle Fjord, delende Vejle By's søndre Del af Sønderbro.

Igennem Egtved Sogn kaldes Aaen Egtved Aa, fra Tørskind, hvor Strømmene mødes og slaar Følge østpaa, og hvorfra den har en betydelig Vandføring, hedder den Vejle Aa indtil Sønderbro i Vejle. Aaløbet igennem Vejle kaldes Sønderaa.

Nærværende Skildrings Ramme omfatter Tiden fra 1833 og trekvart Aarhundrede frem. Den handler om Ø. Thorstedgaard (senere kaldet Østerbygaard) og den Slægt, som indenfor nævnte Tidsrum levede dér og udgik derfra. Den følger glimtvis Slægten paa dens Livsgang og beskæftiger sig mere indgaaende med enkelte af dens Medlemmers Livsskæbne op i Nutiden. Dernæst er den isprængt en Del fortællende Træk fra Livet paa Gaarden og om Bipersoner, og omtaler Hændelser, der paa forskellig Vis har Tilknnytning til Livet indenfor Rammen.

Derved faar Skildringen et tidsbilledligt Præg, som formentlig giver den Værdi udover den rent slægtsbeskrivende og snævert bestemte.

Afhandlingens Fremkomst skyldes en enkelt Familie indenfor Slægten, og dens Indhold er i alt væsentligt gengivet af Maren Johansen, nu Fru I. C. Christensen, Tvillingdatter af M. P. Johansen paa Østerbygaard.

Den første Ejer af Ø. Thorstedgaard indenfor Skildringens Ramme var Jeppe Larsen. Han var født 1807 i Sognet og vistnok paa Gaarden. 26 Aar gammel giftede han sig med en 18-aarig Pige fra Egtved, Karen Jensdatter, og samtidig satte han Bo som Gaardens Ejer.

Jeppe Larsen var tre Gange gift. I første Ægteskab var der 5 Børn: Jens, Karen, Else, Marie og Hans. Disse er nu alle døde.

Efter sin første Hustrus Død giftede Jeppe Larsen

sig anden Gang i 1844 med sin Husholderske Johanne og sammen med hende havde han 5 Børn: Lars, Cecilie, Katrine, Anders og Peter. Paa nær Katrine, der nu lever i Vinding ved Vejle, er ogsaa dette Kuld Børn døde. Denne Hustru faldt pludselig død om paa Vejen til Gaardens Væverkone, ramt af et Hjerteslag.

Efter paany at have været Enkemand, giftede Jeppe Larsen sig tredje Gang og atter med sin Husholderske, en Datter fra V. Ballesgaard i Egtved, Maren Pedersen. Det var i 1852. Han var da 52 Aar og hans unge Kone 24 Aar gl. Det var en stor Børneflokk, den unge Kvindø gik ind til i Moders Sted, selv om Børnene af første Ægteskab var ved at gaa fra Haanden. Det yngste Barn af andet Hold var 2 Aar, da Maren Pedersen blev Kone i den store Bondegaard. Aaret efter lagde hun selv Førstegrøden af det tredie Kuld Børn i Jeppe Larsens Gaard i den arvtagne store Vugge, hvis Gænger sledes og fornyedes efter som den langvarige Brug gjorde det fornødent. Denne Førstefødte var en Pige, som fik Navnet Johanne; efter hende kom Niels Peter, Thule, Stinus og Gotfred, der døde som Barn.

Samtlige Hold Børn blev høje og kraftige Folk efterhaanden som de voksede til. Men medens Børnene af Jeppe Larsens første Ægteskab satte Bo i Smaaejendomme ikke langt fra Fædregaarden, blev Børnene af andet Hold Besiddere af større Ejendomme. Anders blev saaledes ejer af Binderupgaard ved Kolding, efter at han forinden havde været Herregaardsforvalter og siden Mejeriforpagter paa Gjesinggaard ved Randers.

Anders var overordentlig stærk. To Karle paa en Gaard, hvor han i sine unge Dage var Forvalter, havde ondt ved at komme fri af Sengedynerne i rette

Tid. En Morgen gik da Forvalteren ind i Karlekammeret, hvor de to laa i Seng sammen, tog en Karl i hver Haand, trak dem ud af de varme Dyner, løftede dem lodret op overfor hinanden og slog deres Pandebraske sammen i et Svup, saa det sang og Omgivelserne dansede for deres Øjne medens Skjorteflignene flagrede om de nøgne Ben. En Søn af samme Kraftkarl, Anders Jepsen, er Overretssagfører.

Af Jeppe Larsens tredie Hold Børn lærte Niels Peter Mejerivæsen. I 22 Aar bestyrede han Mejeriet i Skanderup ved Lunderskov, og Søsteren Johanne, der som han selv, forblev ugift, styrede Husholdningen for ham. Niels Peter lagde sig efterhaanden en ikke ringe Formue op og indsatte inden sin Død Søsteren som sin Universalarving. Johanne lever nu i Vejle.

Jeppe Larsen var en stor og svær Mand, striks i sit Hjem og sin Bedrift. Mod sine Hustruer, som mod Børnene skildres han som en haard og streng Mand. Efter hans Død, baade mens hans efterladte tredje Kone sad Enke og efter, at hun paany havde giftet sig, vedblev den hele Børneflokk at betragte Gaarden som deres Hjem, hvor de stævnedes sammen ved visse aarlige Lejligheder, ledsaget af Hustruer og Børn, de af dem, der blev gifte.

Ved disse Ætlingsammenkomster var Faderens haarde Regimente altid i Forgrunden af Samtalerne, mens deres egne Børn — sammen med det nye Børnekuld, der nu voksede op indenfor det fælles Barn-domshjems Ramme — spillevende lyttede til. De drastiske Frasagn, der fortaltes om den haarde Mand, der havde regeret med deres Fædre og Mødre og og som de selv kaldte Bedstefar, forekom jo nok de mindste i den brogede Flok af Ætlingkudet som kostelige Historier, selv om de nu og da maaske nok følte et Gisp igennem sig ved den ublide Behandling,

den myndige Bødstefar havde anvendt overfor deres Fædre og Mødre.

Blandt Skildringerne, som de opvoksende Tilhørere ikke glemte, var et Par, som Hans Jepsen fortalte.

Det var en Dag, hans Mor og Pigerne bagte Pandekager. Hans var da kommen ud i Køkkenet og havde faaet Lov til at smage. Han fik en Pandekage. Den smagte efter mere. Saa fik han én til. Han var mere sulten, og den tredje gled. Han kunde spise dem allesammen, syntes han, og han fik Lov at forsyne sig. Saa satte han 8 store Pandekager tillivs. — Men denne Heltedaa kunde han jo umuligt tie stille med. Faderen fik det at vide. Men sagde ikke noget — ligestraks. Nogle Dage senere gik Hans ude i Marken, hvor Faderen pløjede. Jeppe Larsen spurgte da Sønnen, om han vilde forsøge at pløje? — Jo da, det vilde Hans gerne, og han skyndte sig hen og tog ved Plovens Haandtag. Faderen drev paa Hestene og Drengen sled for at styre Ploven lige og holde den i Furen. Men det gik ikke. Hans kunde ikke pløje. Saa sagde Faderen prrr! satte Sønnen fra Bestillingen, greb Ploven og rakte Hans et Par varme Lussinger ud, idet han raabte: Pløje kan du sgu it, din Slog, men æde 8 Pandekager fra din Mor, det kan du!

Eller den Gang Hans var med Faderen til Kolding. Det var en fire Mils Tur. Men de var jo godt kørende — og morsomt var det at være med. Ved V. Nebel, halvanden Mil fra Kolding, var Jeppe Larsen imidlertid bleven arrig paa Sønnen. Han holdt Hestene an, slog Knægten en velment Lussing og jog ham ned af Vognen med Befaling om at gaa hjem. Saa kørte han videre, men Hans maatte traske de halvtredje Mil tilbage til Ø. Thorstedgaard. —

Naar den store Børneflokk med paarørende drog i Gaarde hos Stedmoderen og hendes ny Ægtefælle, skulde der et solidt Fadebur til for at tilfredsstille Gæstebudskravene. En Søster, Marie, der boede i Bække, regnede, at der alene af Smaakager medgik en Skæppe til en saadan Dags Gilde.

Var Jeppe Larsen saaledes en skrap Mand at være tilhuse med, havde han dog ogsaa Egenskaber, der var mere tiltalende. Han regnedes for at være en dygtig Mand i sin Bedrift. Paa visse Omraader endog Foregangsmand i Egnen. Han var saaledes den første paa Egnen, som indførte Svenskharven til Markbehandling.

Han døde i 1865, 58 Aar gammel, to Aar efter, at det sidste Barn var født ham.

Jeppe Larsens tredje Kone, Maren, født Pedersen, der nu sad Enke kun 30 Aar gammel, var paa fædrene Side af tysk Afstamning, idet hendes Bedstefar var en indvandret Tysker ved Efternavn Lüth. Han skildres som en høj, spinkel Mand med smaa og fine Lemmer, efter hvem alle Lüths senere Efterkommere har nedarvet smaa Hænder og Fødder.

En Kusine til Enken, Maren Pedersen, var gift ind i Slægten Lange, hvis Oprindelse muligt er adelig, omend det ej lykkedes Slægtens — og Danmarks — berømte Søn, Digteren, russisk Statsraad og adlet ved Giftermaal med en Dame af Ruslands gamle Fyrsteslægter, Thor Lange, at føre Stamtavlebevis derfor. Ved Kusinens Giftermaal blev hun Tante til Thor Lange, idet Manden, der ved Giftermaalet var Herregaardskusk, men senere købte en Gaard i Vollund, Egtved Sogn, var Broder til Thor Langes Fader, Jens Lange, Præst ved Abel Kathrines Stiftelse i København.

Efter et Aars Ægtestand giftede Jeppe Larsens

Efterleverske, Maren, sig med en Ungkarl fra Sdr. Vilstrup ved Kolding, som hun havde lært at kende.

Han hed *Mads Peter Johansen*, og var Søn af Gaardejer Johan Madsen, der ialt mønstrede 8 raske Børn indenfor sit Gaardsrum. En Nabo, Hans Sloth, der var meget velstaaende, havde 4 Sønner. Ved filosofiske Spekulationer over egne og Nabobørnenes Fremtidsudsigter, var Hans Sloth blevet bekymret paa Johan Madsens Vegne. En Dag, de to Mænd snakkede sammen, udbrød da Hans Sloth: „Hvad skal der egentlig blive af dine Børn, Johan? du kan jo ikke give dem mere end 7—8000 Dalere, men jeg kan give hver af mine 70,000“. Hvad Johan Madsen svarede er ikke oplyst, men alle hans Børn kom godt i Vej og blev agtede Mænd og Kvinder, hvorimod Sloths Sønner med deres rige Arveparter ikke var heldige i deres Forehavender, da de selv fik Gaarde. Johan Madsens Børn ejede nemlig det uerstattelige Privilegium at have lært at se sig for og tage fat, hvor de blev sat i Virksomhed.

Fra sine Drengaar fortalte M. P. Johansen sine Børn om en Pottemager, der engang kom kørende til S. Vilstrup paa Pottehandel. Han havde en stakkels udsultet Krikke forspændt Vognen og standsede udenfor Bysmedjen for at tilbyde sine Varer. Smeden, der kom ud for at se paa Varerne, udbrød da ved Synet af den Stakkels Hest: „Din Hest trænger til at blive vækket op for Skræk, kan a sel!“

„Hvad mener du med det?“

„Jo, ser du: naar a holder en Fjæl for æ Pand aa æ Hest, saa skal du ta' og slaa paa Brædtet mæ mi Forhammer et ordentlig Slav, saa skal du se, hvor den skal blyv vækket op! Og Smeden fandt en Fjælstump og Pottemageren hentede Smedens Forhammer. Smeden satte Brædtet op for Dyrets Pande og Pottemage-

ren stillede sig parat til at slaa. Saa kommanderede Smeden: „Slaa saa! og Pottemageren slog til. Smeden snuppede i det samme Brædtet væk, og Forhammerens tunge Slag ramte, som det efter Beregning skulde. Hesten styrtede død til Jorden, hvorefter Smeden ud af en god Bevidsthed sagde: „Det var dig selv, der gjord' et“.

Efter Faderen, Johan Madsens Død i Fyrterne, styrede Mads Peter sammen med en Broder, Hans, Fødegaarden for Moderen. Men under Trearskrigen blev begge Brødrene indkaldt til Soldatertjeneste. Dette tog Moderen sig meget nær. Hun blev syg af Sorg og Savn. Der blev da sørget for Stillingsmænd for Sønerne, saa de kunde rejse hjem, men Moderen døde ikke længe efter. Gaarden blev da solgt og gik over paa fremmede Hænder.

En af Johan Madsens Døtre, Lene, var imidlertid bleven gift med Ejeren af Herslevgaard ved Fredericia, en Enkemand Dahl, der sad i Velstand. Med ham fik hun en Datter, Maren, som nu bor i Kolding. Til Søsteren paa Herslevgaard tyede da de fleste af Johan Madsens Børn efter Moderens Død og Gaardens Salg. Lene Dahl blev en meget kendt og agtet Kone i Herslevgnen. Der førtes et stort Hus paa Gaarden i Dahls Tid. Da en Datter af hans første Ægteskab holdt Bryllup, var der saaledes 400 Gæster tilstede og Brudetoget til Kirken talte 60 Vogne. Dahl havde tillige 2 Sønner, hvoraf Ude Dahl, en Fremskridtsmand, der har Fødegaarden Herslevgaard og lever endnu.

Som gammel Dame levede Fru Lene Dahl sammen med sin Datter i Kolding. Hun var altid for sine Søkende god i Raad og Daad at komme til. Hun døde 87 Aar gammel. Og i 1925 holdt Familien 100 Aars Mindefest for hende paa Højskolehotellet i Kol-

ding. Datteren, Frk. Maren Dahl, fortsætter den gode Tradition fra Moderens Tid. Hos hende er Familien altid velkommen, og den kommer glad og gerne i hendes Hjem.

Mens Dahl sad som Ejer af Herslevgaard, omkring Midten af forrige Aarhundrede, var et vidtgaaende indbyrdes gæstereren blandt de Herslev Gaardmænd bleven Skik. Det hævnede sig. I Løbet af ganske kort Tid døde 8 af Byens store Gaardmænd, deriblandt Dahl. Denne Hændelse blev meget omtalt, ikke mindst fordi der nu i de trygge Gaarde sad 8 Enker i deres Alders Velmagt.

Med Maren Pedersen af Ø. Thorstedgaards Giftermaal med Mads Peter Johansen begyndte nu det fjerde Kuld Børn i Rækkefølge at indfinde sig. Indledningen blev et Tvillingpar, Maren og Marie, derefter Laura, Lone, Jeppe og Mathilde. Samtlige disse Børn blev fødte samme Dato, nemlig den 12. og i den maanedlige Rækkefølge: Marts, April, Maj og Juni. Og med Undtagelse af Laura, der 10 Aar gl. døde af Diffteritis, lever de øvrige endnu.

Den lille Lauras Død voldte stor Sorg i Hjemmet, thi hun var meget opvakt og hjælpsom af Natur. Det havde været hendes Bestilling hver Morgen at opvarte Forældrene med Kaffe og sludrende underholde dem imens. Navnlig Faderen sørgede længe.

To Aar efter Mathildes Fødsel oprandt en Mærkedag i Gaarden. Da blev nemlig Vuggen for første Gang igennem 50 Aar baaret ud af Stuen og sat paa Loftet. Det var en grønmalet Vugge af Træ.

Under Mads P. Johansens Haand kom der ny Trivsel i Bedriften paa Ø. Thorstedgaard. Han byggede Gaarden om og gav den Navnet „Østerbygaard“, hvilket Navn den siden har baaret. Den gamle Gaard af Bindingsværk havde meget høje Dørtræer ude og

inde. For Børnene, mens de var smaa, virkede de som Spærrebomme. Og mange var de Kolbøtter, der blev slaaet over disse, naar Dørene stod aabne og de smaa stolprende Ben forsøgte at slippe over. Stuerne havde Lergulve og Loftet hang lavt. Høje Mænds Skikkelser krogedes i ældre Tider af den bestandige Dukken sig i de altfor lave Vaaninger, baade der, hvor Folk og der, hvor Fæ havde tilhuse. Og de smaa Blyglasruder, der til den ene Side gav Udsyn over Gaardspladsen med den store Mødding, hvor Ænder snadrede i Pølen forneden og Hanernes Gjald lød fra Toppen af den sidst udmugede Gødning, mens Myriader af Fluer om Sommeren summede ud og ind i den lave Gaard. Til den anden Side laa Haven. Man maatte dukke Nakken for at se ud igennem Ruderne og meget Lys eller Luft kom der ikke ad Vinduesvejen ind i Stuerne. De fleste af Vinduerne var vel desuden, som Skik var, heller ikke til at lukke op. Lyset og Luften hørte til ude i fri Felt. Inde vilde de ældre Slægter have det lavt for Lunhedens Skyld.

Den nye Gaard fik højere Lofte og videre Vægge. Alt Tømmeret hentedes i Rybjergs Statsplantage. Der byggedes Vandmejeri, hvor Gaardens Mælkeprodukter behandlede.

Besætningen omkring Firserne var 12 Heste, 24 Malkekøer og ca. 40 Ungkreaturer, en 30 Faar, mindst 100 Gæs og 70 Ænder, der vogtedes af en lille Gaasepige paa Toften ved Gaarden, hvor ogsaa Smaakalvene om Sommeren gik løse i Indhegningen, samt et halvt Hundrede Høns. En stor Bindehund — og i en Aarrække tillige en fanget Ræv — stod lankede i Gaarden og havde Hus i hver sin Halvdel af et stort Hundehus med Zinktag, der skinnede i Solen, saa det ret gjorde ondt i Øjnene.

M. P. Johansen lagde Vind paa Opdræt. Tyrekalve og Kvier til Avlen købte han paa det kendte Opdrætersted: Herregaarden „Engelsholm“. Sammen med Følodrættet af 3 Følhopper og Griseopdræt af 15—16 Grisesøer foruden Opdrættet af Lam gav Besætningen saaledes et betydeligt aarligt Tillæg.

Til Gaardens Daglejere byggede M. P. Johansen Smaahuse og tillagde dem Lodder, hvorpaa kunde holdes en Ko. Ved smaa Udbetalinger kunde Arbejderne da i Løbet af en Aarrække blive Ejere af disse kvit og frit.

Manden paa Østerbygaarden var den første i Egnen, der anskaffede sig Høstmaskine. En amerikansk Montør stillede den op til Brug. Denne Udlænding vakte vild Jubel hos Gaardens indfødte Befolkning, da han en Middag i Ukendskab til de danske Retter miksede Risengrød sammen med Flæske- og Æggekage.

Gaardens Eng havde hidtil henligget uden kulturel Røgt. Høavlens og Græsningens Værdi var derfor ikke stor i Mængde saa lidt som i Kvalitet. For at faa denne Værdi bragt op, hyrøde M. P. Johansen en Engdræningsmester til at regulere Vandforholdene ved Dræning. Denne Forbedring medførte, at Engen kunde give to Afgrøder aarligt, ligesom Græsningen naturligvis ogsaa blev værdifuldere.

Til Nytte, Læ og Sir anlagde han den Side i omtalte Granplantage. Børnene fik Lov til at være med ved Plantningen af de unge Graner. Da Plantagen var vokset op i godt Mandshøjde, hændte det, at en Ræv i Ly af Plantningen listede sig ind paa Gaardens Hønsflokk, der intet ondt anende nød Livet i Skrabe- og Bade-Sandmulden i Plantagens Udkant nærmest Gaarden, hvor Gaasetofte grænser ind til Granerne. Smaasnakkende, men vagtsomme som

disse Dyr er, græssede Gæssene paa Toften, over-
vaaget af Gaasepigen. Denne Idyl forstyrrede Mik-
kel brat ved pludselig at springe ud fra sit Skjul,
snappe sig en Høne og forsvinde samme Vej, den var
kommen fra. Der blev voldsom Opstandelse i Høns-
flokken med Kaglen og Flagren og Gæssene gajer
øjeblikkelig op, vender Front og løber med baskende
Vinger og strakte Halse, hvæsende henimod Posty-
rets Brændpunkt. En Gase har faaet Øje paa Røve-
ren, idet denne trækker sig tilbage med den skræbende
Høne i Gabet. Med kraftige Vingetag farer den af-
sted, kommer over Mikkell og bider sig fast i dens
rødbuskede Lunte. Derover blev Ræven saa „lusket“,
at den lod Hønen falde, som kaglende løb sin Vej for
Livet, mens Gasen slap sit Tag og Mikkell forsvandt
ind i Grantykningen.

Paa Gaarden blev aarligt hjemmespundet 70 Pd.
Uld. Til Strømper og Underbeklædning medgik alene
30 Pd. Og af hjemmeavlet, heglet, skaaget og spundet
Hør tilvirkedes det fornødne Linned. Man regnede
dertil 50 Pd. Hør aarligt.

En af Gaardens Husmænd var Væver. Han hed
Søren. Naar han og hans Kone, Løne, med et Barn
eller to i Følge, kom tilgaards med et færdigt Væ-
vearbejde (det kaldtes at gaa til Vævegilde) havde
de forberedt sig dertil det sidste Døgn ved at spare
paa Maden hjemme. Bænket ved Gaardens velbe-
satte Bord, kunde de da tage fra, saa det ordentlig
var en Lyst at se. Fra de om Eftermiddagen ved To-
tiden indfandt sig og til Lampen tændtes, aad og drak
de sig trinde og overmætte. Saa vandrede de til
deres eget igen med nyt Arbejds materiale.

Efter at Tøjet til Overbeklædning var kommet
fra Væveren, blev det ved første Lejlighed taget med
til Vejle til Stampning, Overskæring og Farvning

hos Wegener i Søndergade, hvor den høje Sten-
trappe, der er endnu førte op til en lille Butik,
hvor 4 travle „Damer“ ekspederede. Den ene af
disse var en Frk. Petrine Lange, Datter af foran-
nævnte Ætling af Langeslægten.

Gaarden havde sin egen Smedje og Smed, hvor
alle Reparationer af Avlsredskaberne blev klarede
og meget nyt frembragt. I den ene Ende af Smedjen
var Maltgøteri, hvor Materialet til Ølbrygningen blev
præpareret.

Hans Kræmer og Hans Vandel.

En halvgammel Knark, Hans Kræmer, der havde
været Skoleholder i Sognet, men faaet sin Afsked
paa Grund af Drik, gik i en Aarrække paa Østerby-
gaard som Daglejer. Han havde en saakaldt Halv-
bro'r, der hed Hans Vandel, en lystig og vellidt
Knark, ligeledes meget fortrukken. Ved Gilder i
Eggen var han en velkommen Gæst, thi han kunde
improvisere Rim i enhver ønskelig Anledning.

Hans Vandel boede i en faldefærdig Hytte langt
ude paa en Udmarkslod; en Dag stod han halvfuld
ude paa Vejen og saa en Mand nærme sig. Hans
kendte ikke den kommende, og sagde halvhøjt: det
er nok æ Præjst, og paa denne Formodning slog han
Kors for sig og beredte sig til Mødet, idet han op-
muntrende sig selv sagde: det gaar nok. Troligt nok
har Udsigten til et Møde med sin Sognepræst vakt
visse Følelser tillive hos ham om, at det ikke vilde
være sært, om Præsten benyttede Lejligheden til at
foreholde ham et og andet vedrørende det ustadige
Leben, han med sig selv nok vidste ikke var uan-
gribeligt.

I Krydsningsøjeblikket tog da Hans Vandel Offen-

siven: Lige saa godt springe som krybe i det! Han standsede og præsenterede sig som Halvbror til Hans Kræmer paa Østerbygaard, og tilføjede med det samme, han havde Ordet, den karakteristiske Oplysning, at begge to drak de, men, der var dog den Forskel, at Hans Kræmer „ligger og drikker, men jeg gaar og drikker“, hvorefter han fortsatte Oplysningen med at fortælle: „Jeg bor i den ussel Rønderheen, men, der vokser Blomster milde, med Farve og med Duft“.

Kristen og Peter Frandsen.

Et Par andre anløbne Karlø, der ligeledes i en tidligere Periode havde været Skolemestre, tjente som Røgttere paa Østerbygaard i over tyve Aar. Kristen Frandsen og Peder Frandsen hed de og var Brødre. — De fik periodiske Raptus af Drikkegalsskab og drog da uden videre af Gaarde for en Stund at tumle sig i Svir og Sværm.

Fra en saadan Sviretur vendte Kristen en Gang hjem til Gaarden og klagede over, at han var bleven lam, uden at han vidste Aarsagen dertil. M. P. Johansen sagde da til ham: „Tag Hosen af, og lad os se, hvad der er i Vejen“. Det var blot et 1-Tommers Søm han havde traadt op i Hælen og som Husbond nu trak ud med en Knibtang. Kristen havde gaaet med den „Pæl i Kødets“ godt og vel et Par Mil.

Begge Brødrene havde været gifte, men var bleven skilte fra hver sin Hustru efter op imod en Snes Aars Ægteskab.

Kristen Frandsen var en god Sanger. Naar Gaar-

dens Folk de lange Mørkeaftener sad sammen i Folkestuen lød det ofte opfordrende til ham: „Syng en Sang for os, Kristen!“

En af de Viser, han fandt mest Behag i at synge, hidsættes med lidt Sprogforbedring:

*Jeg havde Frierne tvende,
en fattig, men ogsaa en rig;
men Rigdom kan Øjet forblænde,
den rige udkaared jeg mig.*

*Gav Steffen mig Guld, Ædelstene,
min Henrik kun ikke et Baand,
den ene ham gav jeg mit Hjerte,
den anden han fik kun min Haand.*

*En Dag var min Steffen ej hjemme,
saa bød jeg den sorgfulde ind.
„O Henrik! Du maa mig ej græmme“,
saa sad hun og klapped' hans Kind.*

*Se, nu kommer Vinde fra Norden
og kvæler de unge Skud,
de visne og falde til Jorden —
nu hviler min Henrik hos Gud.*

*Nu ser jeg min Henrik ej mere,
— han kommer ej mere her.
Min Steffen var selv med at følge
den sortmalte Kiste til Jord.*

*Og, hør I nu, andre Piger,
udøv ej saadan en Svig.
Hold Løftet, tag det ej tilbage
før Herren hjemkalder til sig.*

Tjenestefolkene blev ofte i Gaarden en halv Snes Aar eller længere. Efter at „Landerupgaard“ i S. Vilstrup i 1867 af Staten var bleven købt til Opdragelsessted for unge Mennesker, hvor de oplæres til Landbrugsarbejde, rekrutteredes Arbejdskraften dog undertiden derfra. Men disse Rekrutter var ikke altid lette at komme tilrette med.

Husmoderen havde tre Tjenestepiger. Engang Pigerne var kommet til Marked i Bække overgik der Stuepigen den Skam, at hun blev drukket fuld af sit Karlebekendtskab. Men heller ikke de to andre Piger var gaaet Ram forbi. Efter Hjemkomsten gik de alle tre ind i Fadeburet og drak til Pægls af Brændevinsankeret. Derefter lagde Stuepigen sig ud i Røgterens Seng for at sove Rusen ud.

Imens forvandlede en anden af de berusede Piger sig til Furie. Hun havde faaet fat paa en af Husbonds Jagtbøsser, der hang paa sin Knage i Forstuen, ladet med et Skud Hagl. Med Bøssen løb hun ud i Gaarden, raabende til en af Karlene, som gik derude ved sin Syssel: „Nu skal a knalde dig, Poul!“ trykkede af og skød — forbi, heldigvis. Poul gav et Vræl og rendte sin Vej.

Samme Poul drak ogsaa stundom vel rigeligt. Saa lagde han sig paa et Korngulv i Laden, og Børnene drev da Løjer med ham ved at stange til ham med en lang Brandhage.

Mads P. Johansens Børn blev undervist hjemme af en Huslærer, skiftevis Lærerinde. En Lærerinde, Frk. Møller, kunde ikke lide, at Børnene til Undervisningen kom drattende en og en, lidt efter lidt. De skulde værsgo' at møde samtidig. En af Tvillingerne, Maren, en Spilopmager, syede da en Morgen hele Flokken sammen med Naal og Traad, og ved Skoletiden kom da hele Klassen vrøvlet i en Klump, snurrende

og væltende ind ad Døren til den forbløffede Lærerinde. Efter at have taget Syn over den sammenfiltrede Forsamling, hvis Øjne stod paa Stilke, vendt i Spænding mod Lærerinden, var denne sundtsansende nok til at give Signalet til en hjertelig Latter, som Børnene befriende istemte i Jubeltriller over en lang Tone-skala. Bagefter klippede Lærerinden Eleverne fra hinanden, saa de kunde komme paa Plads.

Foruden i de den Gang almindelige Skolefag: Religion, Dansk, Regning, Skrivning, lidt Geografi og Historie, underviste hun Pigerne i Haandarbejder; navnlig var Navnebroderiet til Indsætning under Glas og Ramme meget yndet.

Der kom mange Fattigfolk og Tiggere til Østerbygaard. Fra gammel Tid var Egtved Sogn kendt for sine mange Betlere, der fartede viden om og skaffede Kommunernes Stodderkonger megen Mas ved Attrappering og Hjemsendelse.

Naar disse huskendte Folk havde lindet Døren saa meget, at de kunde klemme sig igennem Aabningen, bød de Goddav og satte sig uden videre ind paa Bænken nærmest Døren, uden foreløbig at mæle ydeligere. Der var Svaan Stin og Svaan Mett, Skrabalder-Gunde, Skrup-Birret, Stafen Byrre og røde Boel, Smith-Detle og Smith-Thule. Denne sidste satte sig dog aldrig om bag Skiven inden han havde givet hver af Folkene i Stuen en „Haandfuld“ med et „Tak for det siist“.

Svaan-Stin og Svaan-Mett stammede fra Svanbjerggaard der i Sognet. Døres Far havde været hengivet til Kortspil. Og mens Døtrene endnu var Børn, havde han en Nat spillet sig fra Gaard og Grund, saa han med Familjen, arm og ussel stod uden Tag over Hovedet.

Saa gravede Familien sig ind i en Bakkeside og siden levede den af Tiggeri. Døtrene, Stine og Mette blev professionelle Tiggersker. De to Søstre var ret kønne. Mette fik en Søn. Paa sine Vandringer handles kun med Tamper-Blade, hvis Indhold var et naivt Tøjeri, der spekulerede i gammel Almueviden-
hed.

Da hendes Dreng voksede til, fik han en Tjeneste i Middelfart. Der vilde Mosteren Stine en Gang ved Lejlighed besøge ham. Men da hun kom til Fredericia og skulde ombord i Færgen, blev hun bange for at drukne, hvis hun betroede sit Liv til den store Himstrigimst, der laa og flød paa Vandet og spyede en Masse sort Røg og saa saa fjendsk ud. Hun lejede da en Robaad og satte over Bæltet i den. Hun hyttede dog ogsaa Livet, men Færgen gik dog heller ikke under. Og den kom virkelig først over.

Drengen, der hed Andreas (Svaan-Andreas) kom siden tilbage til Hjemegnen og blev da af en Slætning forledt til som Vagt at deltage i et Tyveri paa Amhedegaard. Han kom senere i Tjeneste paa Østerbygaard, hvor han opførte sig godt.

Stine (Svaan-Stin) handlede ikke som Søsteren Mette paa sine Udflugter. Derimod plukkede hun i Skovkrat „Pølsepinde“, som hun forærede de gode Mennesker, der forsynede hendes Tiggerpose. Maden, hun tiggede sammen, delte hun med andet Fattigfolk, som hun paa sine Vandringer saa ind til. Hun blev efterhaanden meget afholdt af rige, som fattige, for sit milde Sindelag. Og da hun, næsten 100 Aar gammel, døde, mødte der et Følge til Begravelsen saa stort, som næppe ved nogen anden Begravelse i Mands Minde dér paa Egnen.

Lamme Anders var en fredsommelig gammel Støder, der humpede rundt fra Hus til Gaard og fordrev

Ringorme ved med Haanden at køre ni Gange bag om Ringene. Ogsaa til anden Doktoreren blev han brugt.

Hjelmdrup Smed kaldtes en viden om i Egnen kendt Mand, der var frygtet som Maner og Troldkarl, Cyprianusdyrker, i Ledtog med den Slemme. Af Udseende var han laaddenhovedet og skulende. Han kom altid saa sært listende bag paa Folk og ind ad Dørene. Hans Veje var krogede og hans Fremtræden omgivet af det hemmelighedsfulde; den indgød Angst. Sjældent sagde han noget forstaaeligt, men gik altid og brummede for sig selv. Han gik omkring og kurerede Bullenskab hos Folk og Fæ, læste over Vorter, men kurerede ogsaa for andre Skader, naar nogen vovede at betro sig til ham. Han kunde blive saa ond, at Børn og ængstelige Voksne flygtede bort fra hans Nærhed. En Kone, til hvem han ved en Lejlighed havde henvendt nogle uhøviske Ord, gav ham dog raat for usødet tilbage, idet hun til Løn slog ham en Spand Vand i Hovedet med Udraabet: „Heks nu, om du kan!“

Hos Lærer Hougaard blev en Ko syg, og Hjelmdrup-Smeden blev hentet. Da han kom, brummede han noget uforstaaeligt Tøjeri over Dyret og foretog sig nogle mærkelige Bevægelser og greb inde i den halvmørke Baas ved dets Hovede. Bagefter, da Smeden var gaaet, fandt Læreren et lille Stykke af Koenes Tunge i Baasen. Det havde Smeden bidt af.

Og ved en anden Lejlighed blev samme Troldmand budsendt i Anledning af at noget Linned, der havde ligget paa Bleg ved en Gaard, var blevet stjålet. Smeden brummede til Budet: „Gaa du bare hjem, Tøjet skal nok komme!“ Og det kom ogsaa — uden at nogen anede hvorfra. Det laa bare, hvor det havde ligget, inden det blev stjålet.

Den sorte Puddels Eventyr.

En god Historie, der hændte en Mand i Sognet, fortællles saaledes:

Niels V... laa og rakkede med et Kvindemenneske udensojns fra. En mørk Aften, som han var paa Hjemvejen fra hende, kørte han vild. Klar over at være vildfarende, holdt han stille paa Vejen og raabte om Hjælp. Raabene hørtes paa Østerbygaard, og Folkene tørnede ud med Lygter og Bindehunden, en stor sort Puddel. Manden blev vist paa ret Vej, og Folkene vendte hjem til Gaarden. Men Hunden var ikke fulgt med tilbage. Mens Manden nu i Mørket agede videre mod Hjemmet forekom det ham, at et stort og sort Dyr fulgte efter Vognen. Derover blev han sær tilmode, følte sig lam og leddeløs, svedte og gøs af Kulde og Frygt, og Tankerne arbejdede Spøgelser frem i Sindet paa Baggrund af hans Utroskab mod Konen derhjemme. Helt inde i hans egen Gaard saa han tydelig Spøgelsehunden følge efter og den dampende Sved sprang frem over hans hele Krop.

Men Skrækken blev frygtelig Vished om, at det var selve Fanden i en sort Puddels Skikkelse, der var ude efter ham, da han efter at være kommet ind, saa Dyret liggende i hans Seng, og hverken Bønner eller Trusler fra hans eller Konens Side formaaede at bringe den uhyggelige Gæst til at flytte sig fra Lejet. Manden maatte da søge Seng sammen med Konen for Natten. Han har nok lidt græsselige Kvaler. Næste Dag forsvandt Hunden imidlertid. Og det kan tænkes, hvilken Lettelse Manden maa have følt derved. Men Bindehunden paa Østerbygaard stod paany med Lænken om sin Hals.

Efterhaanden som M. P. Johansens Børn voksede til, blev de vænnet til Arbejdets sunde Dyst. Efter Alder og Kræfter deltog de i korte og lange, i lette og tunge Nøk, hvoraf en stor Gaard altid har nok at byde samtlige sine Husfolk. Der blev i den Henseende ingen Forskel gjort mellem Tjenestefolkene og Husets egne Børn. Ved en Lejlighed spurgte den ene af Tvillingdøtrene, Maren, sin Fader, hvorfor de altid saadan skulde slide, som om de var Tjenestefolk. „Jo“, svarede Faderen, „faar I Brug for at slide, naar I kommer ud, saa kan I det. Og faar I ikke Brug derfor, saa er det ingen Skade til, at I har lært det!“

Hver især af Børnene kom som voksne ud at tjene et Aarstid for at lære at rette sig efter andre. Og allesammen fik de Brug for at arbejde med, da de selv fik Hjem og Bedrift at styre.

M. P. Johansen havde ualmindelige Evner til at styre, at vejlede og at haandhæve det gode Hjems Orden og Disciplin. Ingen af Børnene mindes, at han nogensinde skældte ud eller anvendte legemlig Revselse. Med Øjnene alene tugtede han. Det var tilstrækkeligt. Et Blik af disse kunde stille den vildeste Støj eller — efter Omstændighederne — drive Taarer paa Kinden hos den, der havde forset sig. Han herskede ved sit Væsen. Og for denne udmærkede Egenskab nød han baade fortjent Agtelse og Ry. Lydighed og Velvilje laa som en Atmosfære over Gaarden, hvor det var let at drage Aande. Han gennede ikke sine Husfolk med et: Gaa saa! men kaldte ad dem med det opmuntrende: Kom saa! thi selv gik han foran — førende.

M. P. Johansens Ansigt var lyst og hans Væsen præget af Frejdighed og Vennesælhed. Han yndede Sang, der lægger Lysglans over Arbejdets Dont.

„Afsted til Jagt i Skovens Pragt“ var hans sædvanlige Opsang. Naar han — inden Lyset tændtes i Stuen i Aarets Mørketid — kom ind efter endt Dagværk og sagde til sine Piger: „Saa Piger, syng saal“ da klang Sange og glade Viser ud over Gaardspladsen.

Af Børnene var Maren maaske den, der i Anlæg lignede Fadøren mest. Fra Barnsben lagde hun for Dagen et lyst Humør, et vaagent Sind og en Lærelyst, der gik paa for at lære Tingene at kende. Tidligt fulgte hun Faderen overalt i Stald og Mark. Og naar noget særligt var paa Færde med Køer, der skulde kælte eller Grisesøer fare eller et Dyr var sygt, var det Maren, han kom til mød sit: „Kom saa, Maren!“

Høsttiden var Sommerens Festtid paa Gaarden. Ti klingende Høstleer sang igennem Markernes Afgrøder, svungne af Høstkarlene med Lurverne i Nakken og Buksebagene mer eller mindre hængende, under den senespændende Mejegang, fulgt af hver sin Opbinderske, blussende under Holländerhatten. Dampende af Varmø i altfor tunge Klæder, maatte Gammelølsdunken ved Skaarets Ende erstatte, hvad Svedporene udskilte.

Naar Husmoderen en skønne Dag inde fra Køkken eller Fadebur hørte en Koncert af mange Leer, der blev strøgne i Takt, og Lyden kom fra Kaalgaarden, vidste hun, at nu var Høstens sidste Neg bundet og hendes Kaal i yderste Livsfare, om hun ikke skyndte sig ud og tingede deres Liv for Sædvanens Opskærskænk: Gammeløl og en Dram til Høstkarlene og Kirsebærvin til Pigerne.

Den sidste Høstdag stillede alle de Naboer, der paa nogen Maade var knyttet til Gaarden, med Le, for

at hjælpe med Opskæret, for at sikre sig Deltagelse i det kommende store Høstgilde.

„Fissemanden“.

Mellem Nabolagets Gaarde kappedes der om at blive først færdig med Ophøstningen.

Paa den Gaard, hvor man først blev færdig, lavedes af Halm udenom en Lægte en „Høstmand“ („Fissemanden“ var det gængse Navn), der blev paa-klædt og hemmelig — i Aftentimerne — bragt til en af Naboerne. Først naar denne Gaard havde ophøstet, kunde den skille sig af med „Fissemanden“ til en anden Gaard, hvor de endnu ikke var naaet saa vidt.

Den Gaard, som sidst fik den uvelkomne Gæst bragt tilhuse, maatte finde sig i at beholde den. Tøjet, „Fissemanden“ havde paa, blev da som Regel slidt af den paagældende Gaards Røgter. Med den saaledes vandrende Høstmand fulgte et paahæftet, skrevet Skudsmaal, hvori hans Dyder som Høstkarl var fremhævet, hans Lønkrav fremsat og den Omgængelse med Mad og Drikke, han krævede for at hjælpe. For hver Gang, „Manden“ skiftede Opholdssted, fik han en Anbefaling mere med sig paa Rejsen. —

Til Høstgildet mødte da samtlige Gaardens Høstmedhjælpere med Koner og Børn. Der lagdes for med Kaffe og Kringle. Siden fortsattes med Aftensmadens Kalve- og Oksesteg, hvortil Gammeltøl, Brændevin og Punsch som Afslutning paa denne Afdeling. Imellem Bordets Nydelser legede Kvinderne: Stokken ligger — Foden først i Ringen — Blindebuk o. a. mens Mændene punschede. Ved Mørkets Frembrud

begyndte Dansen i den store Stue, hvor Sandet i den Anledning forinden var fejlet af. Kl. 12 Midnat sluttedes der af med Kaffepunsch og Gammeltøl.

I Slagtetiden — i November — slagtedes 9 eller 11 Faar og Lam foruden et Svin. I December maatte Julegrisen paa 300 Pund bøde med Livet, og i Februar slagtedes en Ko, en Kvie og et Svin paa en 500 Pund for at have Saltmad til den kommende Sommertid. Ved samme Tid bryggedes Gammeltøllet til Aarets kommende Høsttid, 2 Oksehofter. Mejerikærnen blev trukket af en Hest, en tro, ældre Hoppe, der med Alderen havde tillagt sig smaa Særheder. Den vilde saaledes ikke gaa i Rundgang for Kærnen, naar en Pige havde Tøjlen. Ikke ud af Stedet vilde den gaa. Der maatte derfor en Karl til at drive den rundt. Den samme Hest brugtes til Enspænderkørsel, ofte med en af Børnene som Kusk. Fik den da under saadanne Køreture Vinden imod, gik den istaa og vilde ikke trække. En Dragt Prygl kunde dog sætte den i Gang paany. To og tyve Aar gammel fødte den sit sidste Føl. En Dag Hoppe og Føl græssede paa Marken, rantes Føllet af et Hjerteslag og faldt død om. Moderen blev straks trukket hjem i Stalden og Føllet gravet ned i Jorden ude paa Marken. Næste Dag slog Hoppen sig løs inde i Stalden og slap ud. Den travede under ængstelige Kaldelyde ud af Gaarden til Stedet, hvor Føllet var nedgravet. Der gav den sig ivrig til at skrabe med Forbenene, mens den udstødte sørgmodige Hyl, der lød meget ynksomme.

Det var endnu i hine naturlige Tider, da Bonden brugte sit eget hjemmевirkede Smør og kun solgte sit Overskud. Men ny Tider var ved at oprinde. Otto Mønsted havde begyndt at fabrikere Kunstsmør. En skønne Dag, M. P. Johansen var i Kolding, blev han

præsenteret for dette Produkt, der saa meget livagtigt ud. Han købte nogle Pund, og efter Hjemkomsten afslørede han stolt det nye, billige Næringsmiddel paa Bordet foran sin Kone. Da saa hun hvast paa ham og erklærede, at „det kunstige Stads skal ikke ind her i Huset“ og kylede Pakken ud i Køkenet, hvor den sporløst forsvandt.

I 1876 holdt Juletræet første Gang Indtog paa Østerbygaard. Juleaften havde Husmoderen klædt sig med en Hovedkappe og et Forklæde, som kun brugtes denne ene Aften hele Aaret. Julemorgen kørte hele Familien i Kirke sammen med saa mange af Tjenestefolkene, som kunde undværes hjemme.

Paa Højtidsdagene og om Søndagene læste Husmoderen en Prædiken af Luthers Huspostille i Læderbind og med Broncespænder. De, der var inde, naar Postillen aabnedes, maatte blive inde og være ganske stille, saalænge Læsningen varede, og kom nogen ind imens, af Gaardens Folk eller Fremmede, maatte de stille tage Plads og vente, til der blev sagt Amen.

Husmoderen, Maren f. Pedersen, var en oplyst Kvinde, der i sin Skoletid havde hjulpet Læreren med Undervisningen.

Med Tiden blev hun en Del nervesvækket og taalte ikke Anstrengelser. Egentlig syg var hun aldrig. Og da hendes Pigebørn voksede til tog de af for hende, saavidt hun vilde lade dem gøre det.

En Gang aarligt var det Skik, at Distriktets Jorde-mor fik Gaardens Morgenmælk som en Honnør for god Tjeneste. Mælken leveredes paa Østerbygaard en Dag i Oktober. Madammen var naturligvis selv tilstede for at tage imod og skænke alle, der kom, med Kaffe og store Tvebakker.

Naar den sidste Levering Mælk var hældt i det store Kar, der optog Sødmealksgaverne, gik Madammen i Lag med at lave de saa berømmelige Jordemoderoste af den fuldsøde Mælk. Jordemoderostene var af store Dimensioner. Dyre var de ogsaa, naar de efter endt Lagring solgtes i større eller mindre Stykker til Velhavere, der havde Raad til at købe.

M. P. Johansen var en dygtig Jæger. Hjulpet af en velafrettet Mynde hentede han en Vinter bl. a. 11 Rævebælge hjem fra sine Jagtekspeditioner paa Gaardens vide Marker. Skilt fra Kadaveret anbragtes Skindene stramt udspilede paa sammenslaede Brædter i et Kammer, hvor Trofæerne ofte blev forevist besøgende, inden de en skønne Dag blev taget med til Byen for hos en Pelshandler at blive ombyttet med blanke Kroner.

Men Mynden maatte Johansen skille sig af med, fordi den i hans Besiddelse vakte Forargelse. Thi det var en gammel Vedtægt, at kun Proprietærer d. v. s. Besiddere af 12 Tdr. Hartkorn og derover, holdt Myndehunde, og Østerbygaard havde ikke det stipulerede store Hartkorn.

Thor.

I gennem mange Aar havde M. P. Johansen en tro Følgesvend overalt, hvor den fik Lov at være med, i en stor Gaardhund, Thor. Den var baade vagtsom, sporsikker og klog. Alle Døre i Gaarden kunde den lukke op. Den var bange i Tordenvejr og forlangte da at blive lukket ind i et mørkt Rum, hvor den blev saalænge Uvejret stod paa. Var det om Natten, Uvejret trak op, kaldte den paa sin Herre ved at lukke sig

ind i Stue for Stue, til den kom ind i Sovekammeret og med sin vaade Snude ind under Sengedynen fik ham vækket, hvorefter den bad om at blive lukket inde i det mørke Kammer. Og havde et Dyr i Stalden revet sig løst eller var blevet sygt — eller en Ko ved Nattetid kælvende, skulde Thor nok melde sig ved sin Herres Sengestok og faa ham kaldt ud. Paa en Køretur i Stormvejr, hvor Thor var med, blæste M. P. Johansens Kasket bort; Hunden for ned af Vognen, indhentede Flygtningen og bragte den tilbage. Og en Vinteraften i Snefog, da M. P. Johansen tilfods var ude, ledsaget af Thor, foer han vild. Han fornam, at han gik Kredsgang. Hunden fulgte efter Sædvane bagefter. Saa standsede han og sagde til Hunden: „Men skal vi da ikke hjem, Thor?“ Hunden saa opmærksomt paa ham, og Johansen tilføjede da: „Saa gaa da!“ Hunden gik øjeblikkelig foran ham, og han fulgte efter. Og Hundens Kurs førte dem i lige Linje efter Hjemmet.

Hjemlængsel.

M. P. Johansen var god mod sine Dyr. Han havde øndt ved at skille sig af med en veltjent Hest. En Svoger, der boede i Fredericiaegnen, købte saaledes en ældre Hest af ham paa den Betingelse, at han ikke maatte videresælge den. To Aar senere solgte Svogeren alligevel Hesten, da han af en Hestehandler fra Randers fik et fordelagtigt Bud paa den. Sammenkoblet med en Del andre Heste travede den fra Fredericia op igennem Jylland ad Randers til. Men nord for Aarhus kom den løs og fri af Flokken. Den vendte da om og travede syd paa igen, igennem Horsens og Vejle, men derfra tog den Kurs i vestlig

Retning og naaede udaset Kl. 3 Nat sit gamle Hjem, Østerbygaard. M. P. Johansen, der havde hørt en Hest trave over Gaardens Stenbro, jog i et Par Bukser og kom ud for at se, hvad der var paa Færde. Han blev modtaget af en glad Vrinsken af det hjemtro Dyr, hvis Længsel havde givet den Kræfter til at tilbagelægge de mange Mile i et Træk. Og da Johansen lukkede Døren til Hestestalden op, tog Hesten straks Vejen til sin gamle Baas, men i den stod en anden, som maatte fjernes, for at den hjemvendte kunde faa sin gamle Plads.

Da Ejeren kom for at afhente den, tilbød Johansen ham en god Pris for at beholde Hesten. Men Manden svor, at selv om han bød ham dobbelt, kunde han ikke købe den. Dyret skulde følge Trop. Og den maatte afsted.

Tre Brødre.

Mads P. Johansen havde to Brødre, der ejede Gaarde i Nærheden af Østerbygaard. Den ene, Ole Johansen, ejede V. Ballesgaard i Egtved, og den anden, Hans Thomsen Johansen, sad paa Nørballegaard (tidl. Kokborg) i Ødsted Sogn. Det var en Milsvej indbyrdes mellem Gaardene. Der bestod et smukt Forhold mellem de tre Brødre og dens Familier, og de drog skiftevis paa Besøg hos hinanden de fleste af Aarets Søndage saa længe de levede. — Ole var en stille, indadvendt Natur, hvorimod Hans (Hanns) var en livlig Mand med et vindende Væsen. Meget høj var han og svær, smilende og vænnesæl. Naar han lo, virkede hans Latter ganske uimodstaaelig. Han og Mads Peter havde jo ligget som Soldater samtidig i Fredericia. En Dag, hjemme i det

private Kasernekvarter, medens Hanns syslede med at gøre sin Skyder ren, fyldte han Bøsseløbet med Krudt og trykkede af ud i Luften. Han havde faaet Lyst til at høre et ordentligt „Skaad“. Der blev jo stor Opstandelse: Befalingsmænd med bistre Miner kom ilende, men da det opklaredes, at det var Hans Thomsen, og han paa sin muntre Maade forklarede sig, lo man ad Spøgen og gav Synderen en mildt bebrejdende Formaning om ikke at gøre saadant ti'ere.

For Børnene var disse gensidige Familiesammenkomster til megen Moro og de gav Stof til smukke Minder. Hans Th. Johansen var Midtpunktet ved sin muntre Snak og Latter og morsomme Paafund. Med sit Forspand kom han altid strygende i Gaarde op for Hoveddøren i fuld Fart, smeldende et Piskeknald igennem Gaardporten. Straks Vognen holdt, smed han Tømmerne og hilste muntert til de modtagende: Her kommer jeg!

Ole derimod kom mere sindigt kørende. Naar han havde faaet fraspændt, fulgte han efter sine flotte Køreheste for at paase, at de kom rigtigt i Stald, blev ordentligt bundet og fik et Foder, de var tjent med.

Og paa lignende Vis bar M. P. Johansen sig ad, naar hans Heste blev fraspændt paa et fremmed Sted.

Ved disse Sammenkomster, som ved Familieselskab blev der sunget og leget meget. Sangen blev omhyggelig overvaaget paa Østerbygaard. Da en Gæst ved en Lejlighed, hvor der var bleven opfordret til at synge, i Naivitet foreslog: „Guds Himmel var saa mørk og graa en Nat i sene Høst“ — skred M. P. Johansen ind — det var en Vise, og den var ikke tilstrækkelig sømmelig i formel Henseende. I Stedet blev da sunget: „Et jævnt og muntert virksomt Liv paa Jord“.

En yndet Familieleg var Sanglegen:

*„Nu kommer Offer,
og nu kommer ædelig,
og nu kommer syv Mand, sædelig —
og nu kommer Kongens Bønder alle“. osv.*

Hans Th. Johansen var Højremand, Estrup'er. Under en Venstrefest i Brakker i den første Provisorietid, hvor C. Berg talte, blev en Tilhører, en Kone, saa begejstret over, hvad hun hørte, at hun løste Bindseløjfen paa sin Hats Hagebaand, tog Hatten af Hovedet og svingede den højt i Vejret under ivrige Hurraraab. Hans Th. Johansen, som stod i Nærheden af den temperamentsfulde Dame, tog da sin egen Hat af og med et muntert Smil smækkede den ned over Hovedet paa hende. Følgen blev et mægtigt indigneret Postyr med Skælden over den ugalante Handling, og Hans Th. Johansen maatte fly fra Mødet og begive sig hjem. Han morede ofte sig selv og andre ved senere at fortælle om Nederlaget, han led, ved den Lejlighed.

Hans Th. Johansen handlede med Fedekvæg. I den Anledning var han en sikker Gæst paa Egnens Markeder. Paa et Marked i Vorbasse havde en Kvægdriver bundet et Kobbekøer til en Bærestolpe af et Beværtningsstelt, mens han gik ind for at kvæge sig. Teltet var fuldt af lidkøbdrikkende og selskabsdrikkende, skaalende og støjende Gæster. Hans Th. Johansen stod udenfor. Det var Sommer, Varme, Bremses. Med øt fik Køerne Bissenykker; de løftede Halerne, sparkede, slog med de hornede Hoveder og strammede stærkt i Tøjret. Derved gav Stolpen efter og Teltet brasede sammen over de pokulerende Mennesker i dets Indre. Der gik Postelin i Grus, og mens Gæsterne søgte at redde sig, rasede

Krofar. En Mistanke om, at det var Hans Th. Johansen, der havde efterlignet Bremsernes Melodi og derved forvoldt Ravagen, var paa et hængende Haar ved at bringe ham i en pinlig Situation, men han reddede Uheldet over paa den lystige Side ved af Øjeblikkets Komik at opslaa en Latter, saa høj og smittende, at den rev hele den nærmeste Omgivelse med i et bølgende Latterkor, saa endog Krofars Vrede omsmeltede til Smil og godt Humør.

Hans Th. Johansen havde kun et Barn, en Datter, ret et Livsstykke, Faderen lig. Kirstine hed hun. Da hun var bleven forlovet, spurgte hendes Mor en af Familien: „Hvad siger du til den Forlovelse?“ — „Det gaar meget for hedt til, til at det kan vinde og vare“, svarede den adspurgte. Der blev lavet til Bryllup og Aftægtshus bygget til Hans Th. Johansen og Hustru, men Forlovelsen gik overstyr, Aftægtshuset blev lejet ud og Forældrene blev ved Gaarden indtil videre.

Da Datteren senere blev gift med en anden Mand og fik Nørballegaard, købte Hans Th. Johansen sig en Lystgaard i Fredericiaegnen og flyttede dertil. Han vilde ikke bo i Aftægtshuset nu.

Ogsaa som ældre holdt han sig charmerende. Han var en flot Kavaller paa Dansegulvet, og de unge Piger holdt af at blive svunget i Dansen af ham. De mest yndede Danse var langsom Vals, Vesterbo-Polsk og den lange Række af Kædedanse. Ved et Bryllup i Herslev 1905 gjorde han sig kostbar og erklærede kun at ville danse med Damer i hvide Kjoler. Og saa lo han sin gode, smittende Latter. Kort Tid efter døde Hans Thomsen Johansen af et Hjerteslag.

Den anden af Brødrene, Ole Johansen, var en paa-passende og velhavende Mand, og han havde en dygtig og akkurat Kone, som var ham en god Hjælper.

De havde en Datter og fire Sønner. En Søn har Ballesgaard, som altsaa har været i Slægten i mange Aar. Datteren, som Ole Johansen satte stor Pris paa, er gift med Møllejer N. Madsen i Kolding. De har 2 Døtre og 6 Sønner, der alle er i gode Stillinger.

Ved Bryllupper og andre større festlige Lejligheder i Egnen omkring Kolding, hyredes Brødrene Skov fra Ferup til at spille. De var fire, og præsterede Horn, Klarinet, Fløjte og Violinmusik. De fire Brødre drog ogsaa omkring paa Markeder med eget Dansetelt. De overvaagede strengt Orden og god Tone i deres Telt. Deres Far var ogsaa Musiker. En af Brødrene kom ulykkelig af Dage, idet han paa Kolding Banegaard fra Perronen faldt ned over Skinnesporet, netop som et Tog bruste frem.

M. P. Johansen og Maren, f. Pedersen's Børn var imidlertid vokset til og beredte sig til at flyve fra Reden i Fædrengaarden. Maren (Tvilling), der fra Barn havde færdedes med sin Far ude hos Dyrene og taget sig af dem, havde udviklet en betydelig Iagttagelsesevne og et praktisk, fast Greb paa mange Ting. Under Opvæksten, naar Faderen havde været paa „Engelsholm“ for at købe spæde Tillægsdyr, havde han altid betinget sig, at de først skulde leveres efter ni Dages Forløb, regnet fra Fødslen. Og ved at spørge, havde hun faaet at vide, at det var fordi de da vilde være kommet over den Periode, hvor Spædkalve angrebes af den næsten altid dødelige Kalvesygdom. Det var et Problem, hun funderede meget over, og naar Kørne paa Østerbygaard havde kælvet, fulgte hun opmærksomt Kalvene i de kritiske ni Dage. Og ofte hændte det, at Faderen kom ind og sagde: „Saa Piger, nu skal vi igen ud at slagte! Kom saa!“

En Opdagelse.

Ved at slagte en syg Spædkalv, gjorde den unge Pige en Opdagelse, der ledede hende til den Antagelse, at en vis Behandling af Spædkalve, der var bleven angrebet af Kalvesyge, naturnødvendigt maatte ophæve Sygdommen omtrent med det samme.

Men først efter at hun var bleven gift og havde faaet Fæ i egen Stald forsøgte hun at gøre sin Opdagelse effektiv ved at anvende den Behandling paa kalvesygeangrebne Dyr, som hun formodede vilde helbrede dem. Og det slog til. Aldrig mistede de en Spædkalv paa Grund af Kalvesyge.

Derefter lærte hun andre Behandlingsmaaden imod et beskedent Vederlag. Og aldrig glippede Resultatet. Helbredelse fulgte med Naturnødvendighed. De, som aflærte Metoden, forpligtedes til at iagttage Tavshed; thi kun de, som havde ydet Vederlag for Hemmeligheden, vilde hun give Adgang til at forskaanes for Kalvedødeligheden.

Men hendes Navn blev jo kendt derved. Afdøde Dyr læge Schmidt i Kolding interesserede sig for hendes Opdagelse og ønskede at lære den at kende. Under Tavshedsløfte meddelte hun ham da Metoden, og han sagde god for dens absolutte Effektivitet, naar den anvendtes rigtig og i Tide. Schmidt søgte da ogsaa at være behjælpelig med at faa Behandlingsmetoden gjort almen tilgængelig, men det lykkedes ikke at finde en Form for Udnyttelsen, som den praktiserende Veterinærvidenskab vilde vedtage baseret paa en Vederlagsydelse til den læge, kvindelige Opdager.

Ogsaa Landbrugsministeriet afviste et Andragende om Sagen, skønt Dyr læge Schmidt, der havde et agtet Navn indenfor Standen, havde sidestillet Opdagelsen

med hans egen vigtige Opdagelse af Mælkefeberbacillen og Midlet imod Mælkefeber, som var anerkendt og almindelig benyttet.

Kalvehovederne triller derfor stadig en masse for Slagtekniven, naar de spæde Dyr faar Sygdommen, og Hundene løber om med dem paa Gaderne og anbringer de grinende Trofæer for Hvermands Dør, hvor det kan træffe sig. Og Mennesker spiser som tilforn urinforgiftet Kalvekød og bliver syge deraf; thi Passagen mellem Videnskaben og den ulærde Kvinde er spærret af Mangel paa Storsyn og god Vilje til at lade Opdagelsen nyde Fremme. Saadan saa det i hvert Fald ud for en primitiv Betragtning.

Maren blev forlovet med en Søn af Gaardejer Mads Christensen (Kokborg) i Tudvad, Ødsted Sogn; Jens Christian Christensen. Han laa i Vuggen, da Krigen 1864 udbrød og Faderen blev indkaldt til Hæren. Tyskere og Østrigere huserede op igennem Jylland. Ogsaa til Tudvad kom Fjenderne. Mens den unge Kone en Dag gik og stilledes i Huset fik hun Besøg af en Trop fjendtlige Dragoner. Da de kom ind i Stuen, tog en af Soldaterne hendes lille Gut op af Vuggen og løb ud i Gaarden med ham under truende Fagter. Om det var for at skræmme Moderen eller blot efter en pludselig Indskydelse af Kaadhed, Soldaten handlede, vides ikke. Moderens hæftige Angst varede dog ikke længe, thi Krigeren bar atter Barnet ind og lagde det i Vuggen.

I Skolen viste Jens Christian baade Lærenemhed og Flid. Han blev en af de flinkeste Elever den gamle Lærer Christensen havde haft i Skolen i Rugsted, og han satte Drengen højt. En yngre Broder, Jørgen, var ked af at gaa i Skole. Han sad ofte paa Bænken og græd. Det kunde Læreren jo ikke lide. En Gang

bad han da sin Mor: „Giv mig et Faarelaar med til Degnen, saa skal det nok hjælpe“.

Da Jens Christian blev voksen, lærte han Mølleriet. Han var først nogle Aar i Dons Mølle hos Hans Madsen, derefter nogle Aar hos Hans Madsens Søn i Aagaard Mølle, Jens Madsen, og endelig i Kolding Skovmølle hos Nicolai Madsen, der ligeledes var Hans Madsens Søn.

Tobak.

Møller Hans Madsen var en meget fredsommelig Mand og lidenskabelig Tobaksrøger. Hans Kone, Kristiane, havde ikke godt ved at taale den evindelige Tobaksdunst i Stuen og lide den kunde hun endnu mindre. Husfreden var truet, thi paa Møllen kunde han jo ikke altid opholde sig, og Piben maatte ikke gærne være kold ret længe ad Gangen. Fredsommeligheden fandt dog Raad. Om Aftenen, naar de øvrige Husfolk sad sammen inde i Stuen, satte Mølleren sig ud i Køkkenets Mulm paa Tørvekassen med sin snorkende Pibe og røg mens han smaabrummede til. Lys fik han nemlig ikke med. Jens Christian, mens han var paa Møllen, ydede da Mølleren den Honnør, naar han kom i Besiddelse af en nedbrændt Lysestump, at gaa ud i Køkkenet til den brummende og rygende Husbond og tænde Lysestumpen for ham, saa han dog kunde se om Piben røg eller ej.

Fra Kolding Skovmølle, hvor han blev forlovet, rejste Jens Chr. Christensen til Højskolen i Ryslinge. Efter endt Højskolekursus blev han Bestyrer af Drabæks Mølle ved Lunderskov. Og et Aar senere købte han Skanderup Mølle.

Jens Chr. Christensens Mor var
en god Fortællerske.

Her nogle Smaatræk.

En Kone i Sognet var slem til at drikke sig fuld. Saa blev hun syg og døde. Da Manden derefter stod i Præstens Hus for at faa hende i Jorden, ytrede han, at Præsten i Ligtalen ikke maatte røre ved hendes Levned. Gjorde han det alligevel, vilde Manden raabe „Stop!“

Præsten lovede at tie derom, men saa alligevel sit Snit til at give hende et lille Hip, idet han sluttede med et: „Hun har dog ikke levet, som hun burde. Amen“.

En Ungkarl i Sognet, der skulde giftes, blev spurgt om, hvad han nu ønskede sig i Bryllups-gave? Han vilde da saa gerne have en Sølv-Potage-ske, svarede han. Naa, Ønsket blev befordret videre blandt Slægt og Venner, og i stor Maade fik han sit Ønske opfyldt. Da Bryllupsdagen oprandt, havde 25 af Bryllupsgæsterne betænkt ham med hver sit Eksemplar af den ønskede Potageske.

Æ lille Hund.

En Mand fra Sognet havde være kørende til Vejle. Der var han bleven fuld.

Hjemturen gik dog godt lige til han kom i Nærheden af sin Gaard. Da væltede han i et Vejsving, og han kom til at ligge under Vognfadingen. Hestene kom imidlertid fri af Vognen og luntede hjem i Gaarden. Forskrækket over dette Syn, løb Konen ud for at se, hvor Manden mon var bleven af og blev va'er, at Vognen laa væltet derhenne i Svinget. Anende

det værste, skyndte hun sig at rende til Ulykkesstedet, fulgt af deres lille Hund.

Ankommet til Stedet, løb Hunden op paa den væltede Vogns Bund, og Konen hørte da Manden sige: „Mor! a tøkkes æ lille Hund er kommen op o æ Lovt!“ Han var falden i Søvn under Vognen, og da han vaagnede ved Hundens Trippen oven over sig, troede han, at han laa hjemme i sin Seng ved Siden af Konen.

Nichs o æ Lovt.

Hun fortalte ogsaa en Episode fra Trearskrigen, om en Trop Tyskere, der havde indkvarteret sig paa en Gaard sønden paa, hvor Konen var alene hjemme. Tyskerne vilde indrette sig paa Loftet og tændte Lys deroppe under Straataget. Men det forbød Konen dem meget energisk i et Sprog, der ikke taalte Opsætsighed: „Nichs o æ Lovt mæ' æ Lyys, misæll!“ sagde hun til Krigskarlene — og de parerede Ordren. Siden, naar Konen pralede lidt af denne sin Bedrift overfor de fjendtlige Soldater, tilføjede hun forklarende: „Haad a ett kund' saa møj tysk, saa haad di misæl brænd' mæ æ Hytt aa“. —

En ældre Pige, Grethe, tjente i en Aarrække hos Mads Christensens. Hun kunde ikke tale rent, og i Huset havde de Morskab af, naar der var fremmede, at spørge hende: „Hvormange Søkende er det nu, I er, Grethe?“ Det lød da morsomt at høre Grethe rask sige: „Git — Greth — Si — Tri — Li — Hanns“. Ordret lød de 6 Navne: Birgitte, Grethe, Sine, Trine, Line og Hans.

Livstræt.

Siden kom Grethe i Tjeneste hos Hans Thomsen

Johansen paa Nørballegaard. Der tjente tillige en gammel Karl, der hed Kræsten. De blev forliebte i hinanden og gifte, men blev paa Gaarden. En Gang imellem blev de grove Uvenner. Saaledes skete det, at Grethe en Nat kom raabende ude i Gaarden: — „Hans Thomsen! Kom!“ Manden kom. „Hvad er der, Grethe?“ — „Aa, Kræsten vil drovn sæ i æ Mær'elgrav. Skynd dæl!“ Hans Th. J. gik med Grethe til Mergelgraven, og der fandt han ganske rigtig Kræsten siddende i Vandet.

Husbonden gik ned til ham og spurgte, hvad han sad der efter. Kræsten mumlede tvært. Den store, stærke Hans Th. Johansen tog da den livstrætte Kræsten i Nakken, dukkede ham en Omgang ned i Mergelgravens kolde Vand og spurgte: „Vil du op eller ned, Kræsten?“ —

„A vil op!“ svarede Kræsten ynkeligt og gussede sig. Og front gik Kræsten saa med Grethe hjem til Sengevarmen.

Hos Mads Christensens kom en Gang imellem en omvandrende Bissekræmmer, der var noget af en Uhrmager. Var der da noget i Vejen med Sejerværket eller Lommeuhrene i Gaarden, fik Uhrmageren Brug for sin Kunst.

Der skulde mange Dramme til for at et Uhrværk, han havde imellem Hænder, kunde komme til at gaa rigtigt. Lidt fik Hjulene som Smørelse, meget han selv. Gaardens Børn var opmærksomme Tilskuere under Tidsmaalernes Istandsættelse. „Lille Dreng, kan du gaa ud og sige til din Mor, at det slog ikke til“, var et Ærinde, han ofte gav en af Drengene at udrette, idet han samtidig skød det tomme Glas hen til Bordkanten. Og Drengen afsted til Køkkenet i det vigtige Ærinde.

Men det skete at Udsendingene kom saa ofte i

samme Ærinde, at de fik Besked med tilbage: „A skuld' sej, te no fo do ett mier“. —

I Juni 1890 fejredes da Brylluppet paa Østerbygaard mellem Maren Johansen og I. Chr. Christensen.

Bryllupsmorgenen ved Lag Kl. 5, kom den gamle Bedstemor fra Ballesgaard ind i Kammeret, hvor Bruden sov i Seng sammen med Tvillingsøsteren Marie, saadan som de fra Børn af altid havde gjort.

Ved Uroen vaagnede de to Piger, og den gamle sagde: „Naa, lille Maren, saa er det sidste Gang, du sover her!“. Lidt misforstaaende svarede Marie mundrapt: „Men Bedstemor da, hvorfor kommer du da her saa tidlig og gør Søster kyw“.

Der var 160 Gæster med til Brylluppet. Ni Maren'er i Rad, alle i Familie, sad ved Bryllupsbordet. Og der var desuden fire Maren'er mere med blandt Gæsterne. Ikke sært, at det gamle Rim ofte blev fremført.

„Maren og Karen de sad ved æ Stætt
aa bøst, aa flett,
de bad te Vorherr om æ Vejr vild' linnd,
aa æ Suel vild skjenn —
aa Rigmands Ko kund komm bejsend te By.

Da Brudefolkene ud paa Natten steg tilvogns for at køre til deres Hjem i Skanderup, var det efter en yndig varm Dag blevet saa koldt, at de maatte have Fodpose med i Vognen.

„Pas godt paa din Mand, Maren“, havde Sognepræsten, Pastor Brummer sagt til hende efter Vielsen i Kirken — en Formaning, den unge Kone gemte og troligt søgte at følge igennem Samlivets mange Hverdage. —

Lene Johansen blev gift med Karl Bundgaard, Granhøjgaard ved Vejen. Et Par Aar var han Ejer af

Østerbygaard. De fik tre Sønner, hvoraf den yngste døde 22 Aar gammel, mens de to lever og er gifte.

Jeppe Johansen, Mads P. Johansens eneste Søn, overtog Østerbygaard efter Karl Bundgaard. Han giftede sig med en Pige fra Samsø. De har mistet en voksen Datter. Sorgen derover tog stærkt paa dem. Jeppe Johansen solgte Fødegaarden i 1909, hvorved den gik ud af Slægtens Besiddelse. De lever nu i Vejle.

Mathilde Johansen, den yngste Datter, blev gift med Niels Laurs Nielsen fra Bjerregaard, Tved ved Kolding. Gaarden brændte for dem. Kun en gammel Bibel fra 1500'erne reddede de unge Gaardfolk. Den laa i et Vindue, og N. L. Nielsen tog den med sig idet han sprang ud af Vinduet. Den agtes som en Skat i Familien.

Efter Gaardens Opbygning, kom de til at sidde ret haardt i det, hvorfor de solgte Gaarden. Efter nogle Aars Forløb købte Nielsen da Ejendommen „Studsdal“ ved Krybily Kro i Taulov. Stedet er blevet til det smukke Studsdal Gartneri, der er landskendt for sin smukke Beliggenhed ved Hovedlandevejen midtvejs mellem Kolding og Snoghøj. De mange Drivhuse, der efterhaanden er bygget op tiltrækker Opmærksomheden og fortæller om en stor Virksomhed. Ægteparrets 5 Børn deltager alle paa en eller anden Maade i Bedriften ude eller inde.

Marie Johansen, Marens Tvillingsøster, forblev ugift og hjemme saa længe Forældrene levede. Da M. P. Johansen nogle Maaneder inden sin Død fraflyttede Gaarden, drog Marie med til Egtved. Hun plejede og passede Forældrene til deres Død. Marie er efterhaanden bleven stærkt gigtlidende. Hun bor stadig i Egtved.

Mads P. Johansen hentede sig ved Aarhundred-

skiftet Øksen, der 10 Aar senere huggede hans Livsrod over. Han var paa Odderjagt ude i Engen ved „Svathul“. Odderen lod vente paa sig, og Jægeren sad Time efter Time med det ene Knæ paa den kolde, vaade Jord. Og saa fik han endda ikke Odderen. Det var skammeligt nok, thi han saarede den, men Dyret dykkede og forsvandt.

Men Gigtsygdommen fik han, og den var ikke til at blive kvit igen. Aar for Aar blev den tværtimod strængere, mere vedholdende og pinefuld. Da lovede han for Marie; thi hun var ham en utrættelig Plejerske.

Han døde 1909, 71 Aar gammel.

Hans Hustru, der igennem mange Aar, siden Børnefødslerne og Moder- og Stedmoderpligterne sled haardt paa hende, var skrøbelig uden egentlig at være syg, overlevede sin Mand i 7 Aar. Hun døde 1916.

Skanderupkiv.

Da Maren Johansen fra Østerbygaard sammen med Møller Jens Chr. Christensen satte Bo i Skanderup, var det i visse Henseende, som de var kommet til en ganske anden Verden end den, de hidtil havde levet i. Der var i Sognet sat et Skel imellem Mennesker saa skarpt, at det maatte volde Fortræd. Paa den ene Side Sognets Præst, C. Moe, og en stor Flok af Mennesker, der kendetegnedes som Missionsfolk, og paa den anden Side den Flok af Sogneboere, som ikke hørte til Missionsfolkene og kendetegnedes som Vantro. Det var mest grundtvigske Folk og Sognebaandslødere, der siden dannede en Valgmenighed. Hver Part havde sin Købmand, sin

Smed, sin Skrædder, sit Mejeri o. s. fr. — og efterhaanden kunde de heller ikke søge til samme Mølle.

Præsten lignede Grundtvigianerne ved Oldenborrer, og Oldenborrer vilde han have skoldet for at uskadeliggøre disse laadne og ubehagelige Skabninger.

Og blandt de grundtvigske Sognefolk fandt Rygter om andre forborgne Ting, der skulde finde Sted i Missionshuset, navnlig naar visse Lægprædikanter kom tilbys, villig Tiltro. Gensidig sværtede man hinanden bag det Ufordragelighedens Plankeværk, der taarnede sig op mellem Sognefolk af forskellig kirkelig Indstilling og som umuliggjorde, at de kunde raabe hinanden op.

Der var evindelig Uro og Tvedragt uden rimelig Grund, thi saa godt som hele Befolkningen bekendte sig til og sluttede op om Kristendom og Kirke. Blot i forskelligt ydre Antræk. Den kristelige Skellinje blev trukket op til et hasarderet Skel, der affødte Partiuvæsenets utiltalende Sindelag og Strid. En Valgmenighedspræst, der i en Aarrække havde virket i det skilagtige Sogn, udtalte ved sin Afrejse derfra, at den mest tiltrængte Person i Sognet var en Sagfører til at holde de stridige Sind i Tømme og skille deres onde Trætter.

Da de unge Møllerfolk skulde have deres første Barn hjemmedøbt og sendte Bud efter Præsten, nægtede han at komme og døbe Barnet. Saa bad de Degnen om at døbe Barnet, hvilket han gjorde. Men da ogsaa det andet Barn skulde døbes hjemme, og der atter gik Bud til Præsten, kom han beredvillig. Og da Moderen forklarede, at de ønskede Hjemmedaab, fordi Barnet ikke var raskt, og at hun selv vilde holde det over Daaben, lyste Præstens Øjne meget milde, og han saa bevæget ud.

Nidkære, men ofte uforstandige Sognefolk, søgte gerne Lejlighed til at paavirke de, som stod udenfor Missionsfolkenes Kreds, til at vende sig fra deres tilvante og kære Trosform, idet de søgte at overbevise disse om, at de vandrede paa Syndens og Fortabelsens Vej.

En Mand, der forsøgte sig hos Mølleren, fik den Besked: „Du skal passe paa, H. . . . at du ikke forarger en af Herrens mindste Smaa; thi du ved jo nok, at det var en Forarger bedre, om en Møllesten blev hængt om hans Hals — — og (pegende paa en nybildet Møllesten), der staar saadan en henne“.

En stor og stærk Mand, hvis Vidnesbyrd overfor Folk ikke stod saa godt til Troende, blev en Nytaarsaften hjemsøgt af en Flok lystige Knægte, der vilde drive Løjer med ham. Først bad han for sine Plageaander, derefter flygtede han for dem ind i Huset, men tilsidst tog han sin Bøsse og skød efter dem med det Resultat, at han saarede en i Benet.

Ved en anden Lejlighed erklærede han overfor en Pige, der havde faaet klippet Pandehaar, at det havde Satan gjort.

Men en Gang, hvor han paa Vejen kom kørende og vilde forbi en foran kørende Vogn, virkede den stærke Mand overbevisende. — Forbi kom han, men hans Vogn væltede lidt fremme. Hurtig rejste han den svære Vogn op og kørte videre — og beholdt Forkørslen. Ogsaa da han i Anledning af en Begravelse vilde strø grønt paa Vejen foran sit Hus, og han var kommen lidt sent paa Vej, vakte han Bifald. Der var ikke Tid til at smaaplukke Materialet, der skulde bruges; saa rykkede han en stor Busk Buksbom op med Rode, tog den under Armen og plukkende og strøende henad Vejen naaede han at blive færdig, inden Ligtoget kom kørende.

I Begyndelsen af Halvfemserne holdtes i Nabsognene Vonsild og Ødis store aarlige kristelige Møder, hvortil Frændefolk sydfor Grænsen ogsaa stævnedes i stort Antal. Men snart stoppede de tyske Myndigheder denne Deltagelse. Ved disse Møder holdt Vogne i Hundredvis ind i disse Sognes Gaarde, og Deltajerne medbragte selv Brød og Fløde til den Kaffe, der ved disse store Lejligheder skænkedes rundt inde i Præstegaarden.

Mølleriet i Skanderup gav ikke stor økonomisk Vinding, skønt I. C. Christensen var en baade økonomisk og flittig Mand i sin efterhaanden betydelige Bedrift. Han var for tillidsfuld i Forretningsmellemværender og led mange Tab. Hans Hustru, der var en foretagsom Kvinde og udstyret med nøgtern Sans i økonomiske Sager, havde sat sig som Formaal ikke at bebyrde sin Mand med Penge til hendes personlige Fornødenheder. Hun forpagtede da af Manden Kvæg- og Svineholdet, der var paa Ejendommen, og indkasserede den Gevinst, der blev tilbage, naar Forpagtningafgiften var betalt. Desuden drev hun for egen Regning et Hønseri (500 Dyr), det største i Ribe Amt. Af Overskudet holdt hun sig selv med Køretøj. Hesten, en Nordbag, var en vældig Løber. I Forretningsanliggender for sin Mand havde hun ofte Ærinde til Kolding, hvorfor hun havde god Brug for Køretøjet. Desuden fik hun Raad til Klaver og til at lønne en Privatlærerinde til Børnene, indtil Konfirmationsalderen. Og siden betalte hun Skolepengene for Sønnens 3-aarige Skolegang paa Latinskolen i Kolding indtil hans Afgang derfra med Realeksamen. Og endelig forærede hun hvert Aar til Jul sin Mand et Sæt nyt Tøj.

Efter 22 Aars Virksomhed solgte I. C. Christensen Møllen i 1912 til en Nabo, og ved Opgørelsen

med Kunderne paaførtes han saa tunge Tab, at de var ved at sætte ham helt i Knæ. Blandt de mange Tab, han led ved Mølleriets, har han givet sine Kunder blandt Missionsfolkene den uomtvistelige Ros, at ingen af disse nogensinde havde paaført ham Tab.

Efter Møllens Salg flyttede Familien til Vejle, hvor Christensen fik Regnskabet at føre for Kristoffer Larsen & Søns store Vognmands- og Flytteforretning. Dette Job beholdt han til et Par Aar efter, at han var fraflyttet Vejle.

I de strenge Forlisets Dage, sagde den øvrige Familie om Christensen og Hustru, at de var uovervindelige, fordi de stod saa trolig sammen og hjalp hinanden at bære de tunge Tiders Byrde. Efter 8 Aars Forløb i Vejle flyttede Christensen og Hustru til Brabrand, hvor deres to Børn, en Søn og en Datter, der har Stillinger i Aarhus, kunde modtage dem i deres fælles Hjem.

I. C. Christensen var da en graanet Mand, ældet for tidlig, men aandslivlig, mild og taknemlig i Sindet. Hans Hustru derimod havde holdt sig ung og bevaret sit frejdige Humør.

Christensen oppebar en lille Livrente. Da han laa og skulle dø og Ægtefællerne ved Sygesengen samtalede om, at naar han nu gik bort, vilde ogsaa Livrenten høre op, og Hustruen derover var modfalden, trøstede han dem begge med den trofaste Forjættelse, at „Han, som har hjulpet hidindtil, han hjælper og herefter“.

Saa rejste Faderen af, mens Moderen lever hos sine Børn i den smukke Villa „Tuen“ i Brabrand, som de i Fællesskab havde købt nogle Aar forinden Faderens Død.

De er nu alle flyttet til Aarhus.

I Aarhus Stiftstidende for 16. Juli 1926 var skrevet nedenstaaende:

Jens Chr. Christensen. Forhenværende Mølleejer Jens Chr. Christensen, Brabrand, er i Aftes død efter længere Tids Sygdom, 63 Aar. Christensen drev i 22 Aar Møllervirksomhed i Forbindelse med en omfattende Korn- og Foderstofhandel i Skanderup paa Koldingegnen, hvor han nød megen Anseelse paa Grund af sin retskafne Karakter og sin store Hjælp-somhed, ligesom han i Tidens Løb betroedes flere offentlige og private Tillidshverv. I 1912 solgte han sin Forretning og Ejendom og tog sammen med sin Hustru Ophold i Brabrand hos sine voksne Børn, hvoraf en Datter er ansat i Aarhus Privatbank og en Søn ved Statsbanernes 2. Distriktskontor i Aarhus.

Den en Gang afkomsrige Slægt med Udspring fra Thorstedgaard (Østerbygaard) der har talt flere stoute Skikkelser baade paa Mands- og Kvindesiden, er ved at tynde ud. Men om Slægten i de forskellige Led kan med rette siges, at Medlemmerne har været brave, virkelystne Mennesker, der i egentligste Forstand har været med til at bygge vort Land og styrke dets Marv.

*Slægtesæd af Odelsrod,
om den ældes, gaar i Mulde,
dødes ej i Dødens Kulde,
men gi'r Kraft til Stammens Blod —
baner Vej for Slægt, der kommer,
at den faar en bedre Sommer
paa sin Vej ad Livets Flod.*
